

VOIMAUTTAVAT TARINAT

Jokainen meistä on kuullut tarinoita. Millainen on voimauttava tarina ja mikä on sen merkitys? Mikä sitten tekee tarinasta voimauttavan?

Voimauttava tarina voi olla esimerkiksi elämäkerta, joka on rohkaisut ja lohduttanut. Se on voinut olla kertomus rohkeudesta, joka on valanut meihin taistelutahtoa. Tarina on voinut saada aikaan muutoksen, kokemuksen siitä, ettei ole elämäkokemuksensa kanssa yksin. Jotta tarina voisi olla voimauttava on siinä oltava samaistumispintaa, jotain tunnistettavaa. Sen on kerrottava itselle tärkeästä aiheesta, ongelmasta, tilanteesta, tunteesta.

Sukupuolen moninaisuudesta ei ensi silmäyksellä näytä olevan paljoakaan tarinoita, etenkin voimauttavia. Tarinat ovat kuitenkin olemassa, mutta ne verhoutuvat toisiin muotoihin, sanoihin. Ne kertovat tarinaa muutoksesta, identiteetistä, vastoinkäymisestä ja niiden voittamisesta. On tärkeää etsiä niitä tarinoita, joissa sukupuolen moninaisuus on löydettävissä.

Tämä osio on pintaraapaisu, pieni tutkimusmatka kirjallisuuteen, satuihin, tarinoihin ja elämäkertoihin, joista löytyy puhetta sukupuolen moninaisuudesta, joko suoraan tai verhotummin. Tarinat osoittavat, että sukupuolen moninaisuus on aina ollut olemassa, kuten tarinoita siitä on kerrottu aina.

Kirjoittaminen on monelle toimiva tapa prosessoida elämäänsä. Tarinoiden kirjoittaminen omasta elämästä, itselleen merkittävistä tapahtumista ja selviytymiskokemuksista on voimaannuttavaa. Omiin teksteihin voi aina palata uudestaan ja siten oppia entisistä kokemuksista ja havainnoida omaa kehitystään.

Omia tarinoita voi kirjoittaa vain itseään varten tai niitä voi jakaa läheistensä kanssa. Niitä voi myös halutessaan antaa niiden luettavaksi, jotka ovat samankaltaisessa elämäntilanteessa. Kirjoittaminen voi lähteä liikkeelle mistä tahansa impulssista, muistosta, tunteesta, itseään pohdituttavasta aiheesta. Se voi olla itselle kirjoitettua ajatuksenvirtaa, analysoivaa prosessointia itsestä, mitä tahansa. Kirjoittamisessa ei ole sääntöjä, ei oikeaa tai väärää. Tärkeintä on tarttua kynään, avata tietokone, aloittaa.

Sukupuolen moninaisuus antiikin kirjoituksissa, myyteissä ja mytologioissa

Kreikkalainen mytologia, myytit ja tarinat ovat täynnä viittauksia ristiinpukeutumiseen, intersukupuolisuuteen ja sukupuolen vaihdoksiin.

Monissa antiikin jumalissa on yhtäaikaista läsnä sekä miehisiä että naisellisia piirteitä. **Pallas Athene** on antiikin mytologioissa yksi Kreikan jumalista. Hän syntyi miehestä, Zeuksen kaikkien jumalien johtajien päästä sotisopaan puettuna. Hänestä tuli sodan jumalatar, jota on veistostaiteessa ja maalauksissa kuvattu hyvinkin maskuliinisena, olemukseltaan miesmäisenä. **Dionysos** on viinin ja hedelmällisyyden jumala kuvataan usein feminiiniseksi, ristiinpukeutuvaksi jumalaksi. Leslie Feinbergin mukaan Dionysoksen palvontaan kuuluvissa riiteissä naiset pukeutuivat miesten vaatteisiin ja kantoivat isoja falloksia, miehet taas pukeutuivat naisten vaatteisiin. (1996, s. 56)

Seuraavassa on laajempia kuvauksia tarinoista.

Platon *Pidot* n. 400 ekr. suom. Marja Itkonen-Kaila ... [et al.] 1999

Platon oli kreikkalainen filosofi ja Akatemian perustaja, jota pidetään yhtenä antiikin ja koko historian merkittävimmistä filosofeista. Hän oli Sokrateen kuuluisin oppilas ja Aristoteleen opettaja. *Pidot* on osa Platonin dialogeja ja kertoo kutsuista, jonka aikana pidettiin puheita rakkauden jumala Eroksen kunniaksi. Aristofanes, antiikin Kreikan aikainen komediakirjailija, pitää puheen, joka käsittelee sukupuolten syntyä. Hänen mukaansa sukupuolia oli alun perin kolme, ja kolmannessa sukupuolella puolet oli naista ja puolet miestä. Tätä muotoa hän kutsuu androgyyniksi. Nainen oli alkujaan syntyisin maasta, mies auringosta ja näiden välimuoto kuusta, jolla oli osansa molemmista. Kaikki ihmiset olivat alun perin vartaloltaan pyöreitä ja heillä oli kahdet vastakkaiset kasvot, ja neljä jalkaa ja kättä. Tällaisina he olivat niin kyvykkäistä ja kunnianhimoisia, että he kääntyivät jumaliakin vastaan. Zeus keksi ajatuksen miten heikentää ihmisiä siten, ettei heitä tarvitsisi tappaa, ja niin Zeus halkaisi ihmiset kahtia. Nämä puolikkaat hakeutuivat ikävissään toistensa luo ja siitä johtuu ihmisten rakkaus toisiinsa. Puheensa loppupuolella Aristofanes toteaa:

”koko ihmissuku tulisi onnelliseksi jos rakkaus saisi lopullisen täyttymyksensä siten että jokainen löytäisi itselleen kuuluvan rakkauden kohteen ja palaisi entiseen hahmoonsa” (1999, 106)

Publius Ovidius Naso (43 eKr.-17/18 jKr.) oli merkittävä roomalainen runoilija. Hänen teoksessaan *Muodonmuutoksia* suom. Alpo Rönty 1997 on useita tarinoita, jotka käsittelevät sukupuolen moninaisuutta:

Hermafroditos on kreikkalaisessa mytologiassa Hermeksen ja Afroditen lapsi. Hermafroditoksen tarina on kerrottu *Muodonmuutoksissa*. Hänet kasvattavat luolissaan najadit. Viidentoista vuoden ikäisenä hän lähti ja jätti syntymävuoristonsa, sillä hän halusi tutkia uusia maita. Kaarialaisten luona hän näkee kirkkaan lähteen, jonka luona hän tapaa nymfi Salmakiksen, joka viehätty kovasti hänen jumalaisesta ulkonäöstään. Hermafroditos torjuu Salmakiksen lähentely-yritykset, sillä hän on

nuori, eikä tiedä vielä lemmestä. Salmakis lupaa poistua, mutta jääkin kurkkimaan poikaa. Hermafroditos riisuutuu ja menee lampeen kylpemään. Kun Salmakis näkee hänet alastonna, syttyy hän lemmen paloon ja rientää myös alastonna lampeen. Hän kopeloi ja suukottelee vastaan panevaa poikaa ja kietoutuu tämän ympärille kuin käärme ja pyytää jumalia heitä liittämään toisensa yhteen. Tähän pyyntöön jumalat vastaavat ja heidän ruumiinsa yhtyvät, siten ettei se ole miehen eikä naisen ruumis. Kun Hermafroditos tajuaa muuttuneensa hän pyytää äidiltä ja isältään, että ken mies samaan lähteeseen astuu, kokisi saman kohtalon kuin hänkin.

Kainis / Kaineus (Caenis / Caenus)

Caenis oli Elatonin tytär, Thessalian sulokkain neito, joka oli kuulu kauneudestaan. Hänellä oli runsaasti kosijoita, joista hän ei huolinut yhtäkään. Kerran hänen mentyä yksin rantaan hän joutuu Neptunuksen raiskaamaksi. Tämän jälkeen Neptunus lupaa toteuttaa minkä tahansa Kainiksen toiveen. Kainis toivoo, että hänestä tulisi mies, jottei hän koskaan enää kokisi vastaavaa. Neptunus toteuttaa hänen toiveensa ja antaa vielä lisäksi hänelle lisälahjaksi haavoittumattomuuden miekkoja vastaan. Kainis muutti nimensä Kaineukseksi ja hänestä tulee soturi. Hän osallistuu Kalydonin villikarjun metsästykseen ja Lapithien ja kentaurien tappeluun, jossa saa surmansa. Hänen kuolemansa jää epäselväksi, hän jää taistelussa valtavan puunrunkoröykkiön alle, mutta kuoleman hetkellä puukasasta nousee lentoon ruskea lintu, eikä päästä selvyteen onko Kaineus muuttunut linnuksi vai joutunut manan maille. (1997, 384-385, 395)

Ifis

Ovidius kertoo Ifiksen muuttumisesta työstä pojaksi. Tarina alkaa, kun Telethusa niminen vaimo tulee raskaaksi. Hänen miehensä Ligdos kääntää häntä synnyttämään pojan. Jos hän synnyttäisi tyttären, tämä surmattaisiin, sillä heillä ei ollut varaa tyttöön. Ennen lapsen syntymää Telethusalle ilmestyy unessa jumalatar Isis, joka neuvoo Telethusaa kasvattamaan lapsensa, vaikka se olisikin tyttö ja lupaa hänelle apunsa. Äiti synnyttää tyttären, mutta pukee tämän pojan vaatteisiin ja valehtelee tämän olevan poika. Isä valitsee hänelle nimen Ifis, joka sopii myös tytölle. Isä kihlaa lapselleen tämän koulutoverin Ianthen. Äiti yrittää kaikin keinoin lykätä häitä ja Ifis on epätoivoinen. Häiden aattona äiti rukoilee Isistä ja kun äiti ja tytär poistuvat temppelistä Ifis muuttuu työstä pojaksi ja menee seuraavana päivänä riemuiten naimisiin. (1997, 287)

Teiresias

Antiikin tarinat kertovat tietäjä Teiresiaasta. Hän näki kerran kaksi käärmettä, jotka parittelivat ja, kun hän yritti surmata käärmeet, hän huomasi yllättäen muuttuneensa naiseksi. Seitsemän vuotta myöhemmin hän näki uudelleen saman näyn ja kun hän yritti jälleen surmata käärmeet, hän muuttui uudelleen mieheksi. Olympoksella Zeus ja Hera väittelivät siitä, kumpi sukupuoli saisi suuremman ilon rakkaudesta, ja koska Teiresiaalla oli kokemusta kummastakin sukupuolesta, he pyysivät häntä asiantuntijaksi. Teiresias ilmoitti, että nainen sai suuremman ilon. Hera suuttui tästä ja sokeutti Teiresiaan. Zeus ei uskaltanut poistaa sokeutta, mutta antoi Teiresiaalle kyvyn nähdä tulevia tapahtumia ja pidensi seitsenkertaisesti hänen elämänsä. (Alf Henrikson *Antiikin tarinoita 1-2* 2001, 365-366)

Noidat ja muut liminaalihahmot

Noidan hahmo esiintyy kaunokirjallisuudessa, myyttiaineistossa, saduissa ja tarinoissa. Noidan hahmoa tarkasteltaessa nousee usein esille kysymys noidan sukupuolesta ja sen merkityksestä. Noidan hahmo ei ole väistämättä sidottu miehen tai naisen sukupuoleen ja sukupuolen rakentuminen voi tulla siinä esille yhtäaikaaisesti kärjistyen ja verhoutuena.

Esimerkiksi Kirsti Simonsuuri käsittelee teoksessaan *Ihmiset ja Jumalat* (1996) Euripideen näytelmän *Medeian* Medeian hahmoa. Simonsuuri lukee Medeian kuuluvan taikuuden, noituuden ja salatiedon hallitseviin naisiin. Medeian taikus perustuu liemien valmistamisen ja lihan paloitteluun. Nämä tehtävät kuuluvat miehille, joten Medeia toimii noitana miehen kaltaisesti. (1996, 230.) Meideiassa tulee esille, miten noita on hahmo, joka usein pystyy liikkumaan molemmissa. Myös Lilith on noitaan verrattavissa oleva hahmo, joka pyrkii ottamaan miehen roolin. Myöhempi juutalainen perinne kertoo Lilithin olleen Aatamin ensimmäinen vaimo, joka ei suostunut makaamaan miehensä alla vaan tahtoi olla päällä. Aatami ei suostunut tähän ja tällöin Lilith lensi Punaiseen mereen (Haavio 1967, 386-387, 397.)

Suomessa myyttinen noitahahmo esiintyy *Kalevalassa* Louhen hahmossa. Louhi on kylmää maata hallitseva velho, joka kykenee myös muodonmuutokseen. Louhen noitus liittyy shamanismin noitakuvaan. Marita Karvinen kertoo työssään *Nainen, mies ja mini muu: sukupuolen kulttuurinen rakentuminen*, että Venäjällä shamaanit pystyivät omaksumaansa itselleen sen sukupuolen, mitä he eivät biologisesti olleet. (2005, 20)

Noitamyytin mukaista noitaa voi pitää rajatilahahmona, liminaalihahmona. Käsitteen liminaali on luonut antropologi Victor W. Turner (1920-1983). Liminaalitila on 'pyhä kaaos': sille on tunnusomaista vapautuminen käyttäytymisnormeista ja kognitiivisista säännöistä. Liminaalitilassa osanottajien kulttuurista ja psykologista tilaa ilmennetään monimerkityksisin symbolein, jotka edustavat vastakohtaisia kategorioita kuten syntymää ja kuolemaa, kohtua ja hautaa, miehiä ja naisia (androgyniset symbolit); symbolit voivat myös esittää (muusta erillään olevia) luolia ja leirejä, maanalisia ja maanpäällisiin paikkoja, antro- ja teriomorfisia hahmoja kuten enkeleitä, merenneitoja, kentaureja, ihmispäisiä leijonia jne. Liminaalitila on pyhä-tila, mikä tarkoittaa eräänlaista rajalla-oloa, jolloin rituaalin osanottajien kognitiivis-emotionaalista tietoisuutta määrittää erottelemattomuus, jakamattomuus ja kategorioimattomuus. Liminaaliset ilmiöt kytkeytyvät Turnerin mukaan ne koskevat kulttuurin ydintä ja ulottavat vaikutuksensa yhteisön kaikkiin jäseniin. Lähde: <http://www.helsinki.fi/folkloristiikka/opiskelu/terminologia.htm#liminaali>

Noidan hahmon liminaalisuus tai rajatilallisuus ilmenee monin tavoin. Hän on usein todellisuuden ja fantasian leikkauspisteessä. Satu Grünthal tutkimuksessaan *Välkkyvä virran kalvo* (1997) käsittelee muun muassa liminaalihahmoja, erityisesti liminaalisia naisryhmiä balladeissa, kuten metsänneitoja ja merenneitoja. Liminaaliset naiset eivät ole sidottuja aikaan tai paikkaan ja heidän ominaispiirteensä on rajojen ylittäminen. (1997, 40.) Noidan hahmossa on yhteneväisyyttä liminaalihahmoihin. Grünthal näkee

myös yhtenäisyyttä liminaalinaisten ja klassisen mytologian hirviöhahmojen kanssa, sillä molemmat mielletään luonnon ja kulttuurin väliseen rajatilaan. Hahmojen oleminen on sekä-että. Määrittelemättömyys on omiaan aiheuttamaan kauhua. (emt., 43-44.) Noita sijoittuu usein tähän samaiseen rajatilaan. Hänen hahmonsa on usein määrittelemätön ja tämän vuoksi kauhistuttava.

On mahdollista ajatella, että sukupuoleltaan moninaiset ihmiset tulkitaan helposti kuuluvan rajatilaan, ja tämä aiheuttaa muissa ihmisissä hämmennystä, ahdistusta ja fobioita. On mahdollista, että kokemuksia sukupuolen moninaisuudesta on suodatettu muun muassa noidan hahmon kautta. Rajatilan hahmoissa voi olla myös paljon voimaa, kuten juuri noidissa. Tähän voi lukea kuuluvan myös arvostuksen shamaaneja kohtaan, heidänhän uskottiin myös kykenevän olemaan yhteydessä tuonpuoleiseen.

Pyhimystarinat

Marina

Marinan legenda 400-luvulta kertoo nuoresta neitseestä, joka pakenee tulevaa avioliittoa munkkiluostariin. Hän pukeutuu mieheksi, leikkaa hiuksensa, ottaa itselleen nimen Marinus ja elää luostariveljenä. Myöhemmin eräs nainen luostarin lähistöltä väittää Marinusta syntymättömän lapsensa isäksi. Tämän vuoksi hänet karkotetaan luostarista. Marinus jää elämään luostarin ulkopuolelle ”lapsensa” kanssa, kerjäten ruokaa ”lapselleen”. Lopulta hänet päästetään takaisin luostariin, mutta hän kuolee pian. (Tiia Aarnipuu *Ei ole miestä eikä naista* 2005, 46-47)

Wilgefortis

Wilgefortis oli legendan mukaan Portugalin pakanallisen kuninkaan ja tämän kristityn vaimon tytär. Hän oli hurskas kristitty, joka päätti omistaa elämänsä mietiskelylle. Isä kuitenkin kihlasi tytön Sisilian kuninkaalle ja tällöin hän rukoili Jumalalta apua, joka vastasikin hänen pyyntöönsä. Wilgefortikselle kasvoi parta ja viikset. Tuleva avioimies perui häät, kun näki parrakkaan morsiammensa ja tästä vihastuneena isä antoi ristiinnaulita tyttärensä. (*Eevan tyttäret*, 100) Tiia Aarnipuun mukaan Wilgefortis on myös nähty hermafrodiittina hahmona. Aarnipuu kertoo, ettei Wilgefortis ollut ainoa parrakas naispyhimys. Hän mainitsee muun muassa Gallan, nuoren lesken joka ei halua avioitua uudestaan ja lääkärit varoittavat häntä, että ellei hän mene uudestaan naimisiin hänelle kasvaa parta. (2005, 69)

Joan of Arc tai Jeanne d'Arc

Jeanne d'Arc (1412-30.5.1431), jota kutsutaan myös Orleansin Neitsyeksi, on roomalaiskatolisen kirkon pyhimys, Ranskan kansallissankari ja ristiinpukeutuja.

Jeanne kuuli jo lapsena ääniä, jotka kutsuivat häntä vapauttamaan Ranska englantilaisilta. Hän onnistui vakuuttamaan prinssi Kaarlen, joka antoi Jeannen johdettavaksi joukko-osaston. Jeannen johdolla ranskalaiset voittivat englantilaisilta takaisin ensin Orléansin kaupungin ja myöhemmin Loiren itärannan.

Keväällä 1430 Jeanne hyökkäsi englantilaisten kimppuun Pohjois-Ranskassa, mutta hänen onnensa oli kääntynyt. Burgundilaiset vangitsivat hänet ja myivät englantilaisille. 1431 englantilaiset aloittivat oikeudenkäynnin Jeannea vastaan. Hänet tuomittiin kerettiläiseksi lähinnä Raamatun ristiinpukeutumiskiellon (5. Moos 22: 5) perusteella ja poltettiin elävältä 30.5.

Oikeudenkäynnissä oli kuitenkin paljon puutteita. Inkvisaattori nimeltä Jean Brehal ja Jeannen äiti Isabelle Romée pyysivät paavilta uutta tutkintaa, jonka perusteella Jeanne d'Arc armahdettiin harhaoppisuudesta ja julistettiin viattomaksi vuonna 1456. Lähes viisisataa vuotta myöhemmin, 16.5.1920 paavi Benedictus XV julisti Jeannen d'Arcin pyhimykseksi. Häntä on pidetty erityisesti kirkollisia auktoriteetteja vastustavien suojeeluspyhimyksenä. Yhtä lailla hänen voi ajatella suojelevan kaikkia ristiinpukeutuvia. Lähde: http://en.wikipedia.org/wiki/Joan_of_Arc

Eufrosynen tarina

”Legendan mukaan Eufrosyne oli rikkaan ja hurskaan aleksandrialaisen miehen tytär ja kauan toivottu ainoa lapsi. Eufrosynen äiti kuoli lapsen ollessa noin 11-vuotias. Isä

lupasi kauniin tyttärensä vaimoksi rikkaalle nuorelle miehelle, mutta Eufrosyne halusi omistautua hengelliselle elämälle. Hänen kerrotaan antaneen korunsa köyhille, alkaneen vältellä ikäistensä seuraa ja lakanneen pesemästä kasvojaan. Lopulta Eufrosyne päätti jättää kotinsa ja antoi munkin leikata hiuksensa lyhyiksi. Hän karkasi munkkiluostariin miehen vaatteissa ja esitteli siellä itsensä Smaragduksena.

Eufrosyne/Smaragdus jäi luostariin, sai opetusta ja osoitti nopeasti suurta hengellistä viisautta. Kukaan ei kyseenalaistanut hänen sukupuoltaan. Apotti oli sen sijaan huolissaan siitä, että nuorukaisen häikäisevä kauneus olisi turmioksi muille munkeille. Hän neuvoi Smaragdusta vetäytymään yksin omaan kammioonsa. Smaragdus oli tekemisissä muiden munkkien kanssa vain silloin, kun joku haki häneltä hengellistä neuvoa.

Isä etsi kadonnutta lastaan ympäri valtakuntaa. Smaragduksen maine pyhänä ja viisaana munkkina kiiri laajalle. Jonkin ajan päästä myös hänen isänsä tuli hakemaan neuvoa tunnetulta askeetilta. Smaragduksen kerrotaan tunnistaneen isänsä, mutta isä ei tunnistanut häntä. Smaragdus lohdutti isäänsä ja kertoi, että tämän tytär on löytänyt rauhan. Totuuden pyhimys paljasti isälle omalla kuolinvuoteellaan.

Eufrosyne/Smaragdus oli Bysantin valtakunnan ajalla hyvin suosittu pyhimys. Legendan ajatellaan olevan peräisin 400-luvun Egyptistä. Se liikkui Euroopassa sydänkeskiajalla ranskan-, saksan- ja italiankielisinä versioina sekä runouden että proosan muodossa. 1400-luvun Ranskassa legenda tunnettiin myös näytelmänä. Legendan merkityksestä kertoo myös se, että siihen viitattiin puolustuspuheenvuoroissa Jeanne d'Arcin oikeudenkäynnissä 1400-luvulla. ”

Lähde: osa Tiia Aaripuun artikkelista <http://www.teologia.fi/index>

Historialliset henkilöt

Paavi Johanna, 1200-luku

Kaari Utrio kuvaa teoksessaan *Eevan tyttäret* (1984) Euroopassa 1200-luvulla levinnyttä tarinaa paavi Johannasta. Johanna käytti nimeä Johannes Anglicus ja opiskeli muun muassa Ateenassa filosofiaa, teologiaa ja muita tieteitä. Hänen maineensa oppineena kiiri Pyhään kaupunkiin ja häntä pyydettiin opettamaan Roomaan. Hän eteni nopeasti kirkon hierarkiassa oppineisuutensa ja lahjakkuutensa ansiosta ja paavi Leo IV:n kuoltua 855 hänet valittiin paaviksi. Virassaan hän rakastui Flodoros-nimiseen munkkiin ja tuli raskaaksi. Eräänä päivänä juhlakulkueessa hän yllättäen alkoi synnyttää. Tarinalla on monta loppua, joista yhden mukaan Johannan lapsesta tuli myöhemmin paavi Hadrianus.

Faarao Hapsepsut 1400-luku

Hatshepsut oli faaraa Tuthmosis I:n ja Aahmesin tytär. Hänen kahden veljensä kuoltua, hän oli ainutlaatuisessa tilanteessa tavoitella hallitsijan asemaa. Kun Tuthmosis I kuoli tuli valtaan hänen velipuolensa Tuthmosis II, jonka kanssa Hatshepsut oli naimisissa. Arkeologit uskovat että Tuthmosis II oli ihosairaus ja hän kuoli jo muutaman vuoden päästä tultuaan faaraoksi. Thutmosis II:n lyhyen hallitusajan Hatshepsut toimi hänen kuninkaallisena vaimonaan ja todennäköisesti jo tässä vaiheessa loi itselleen tukiverkostoa kasvattamalla kannatustaan papiston ja hovin keskuudessa. Thutmosis II:n kuoltua Hatshepsut nousi sijaishallitsijaksi Thutmosiksen pojan Thutmosis III:n rinnalle tämän nuoren iän takia. Hatshepsut ei kuitenkaan jäänyt odottelemaan, että hänen Tuthmosis III kasvaisi ja ottaisi hänen paikkansa. Hän kruunautti itsensä faaraoksi ja piti ylintä valtaa aina kuolemaansa hallitsijana. Taival ei ollut helppo ja hänen oli poliittisten taitojen ja propagandan avulla taisteltava vallastaan. Hän alkoi myös esiintyä kuninkaana. Hän pukeutui miesten asusteisiin ja käytti tekopartaa. Hän oli karismaattinen ja taitava poliitikko. Monet egyptologit pitävät Hatshepsutia yhtenä parhaiten onnistuneista faaraoista. Hänen aikanaan ei ollut sotia. Hän rakennutti satoja temppeleitä ja monumentteja maan halki, korjautti Hyksojen Toisen välikauden aikana aiheuttamia tuhoja ja lisäsi kaupankäyntiä naapurivaltioiden kanssa. Hänen suurin rakennusprojektinsa oli Deir el Bahriin rakennettu valtava Amonille omistettu hautatemppele Djeser djeseru ("*Pyhimmistä pyhin*"). Hän myös lähetti kauppalaivoja salaperäiseen Puntin maahan hankkimaan suitsukkeita, mausteita, eläimiä ja kultaa. Hän hallitsi noin viisitoista vuotta kuolemaansa asti 1458. Hatshepsut rakennutti itselleen haudan Kuninkaiden laakson länsiosaan. Hatshepsutin kuoleman jälkeen faarao Thutmosis III tarveli useita muistomerkkejä ja poistatti niistä Hatshepsutin nimen.

Lähteet: <http://www.bediz.com/hatshep/story.html>lands for all eternity.
<http://fi.wikipedia.org/wiki>

Dona Catalina de Erauso 1500-luku

Syntyi 1500-luvun lopulla Espanjassa. Hänet laitettiin nunnaluostariin, mutta 15-vuotiaana hän jätti luostarin, alkoi elämään miehenä ja liittyi Espanjan armeijaan. Erauso tunnetaan myös nimellä Luutnantti nunna. Eräässä taistelussa hän haavoittui

pahasti ja tunnusti piispa Augustin de Carvajalle, että hän itse asiassa oli nainen. Hän tiesi, että rangaistuksena tästä oli kuolema, mutta hänen onnistui välttää tuomio vetoomuksellaan ja lopulta Paavi antoi hänelle luvan elää miehenä loppuelämänsä.

Lähde : http://library.thinkquest.org/05aug/00160/n_donadeerauso.html

Kuningatar Kristiina 1600 -luku

Kristiina oli Ruotsin kuningatar vuodesta 1632 kruunusta luopumiseensa asti 1654.

Kristiina oli Kustaa II Aadolfin tytär. Tulevan kuningattaren syntymä ajoittui harvinaisen astrologisen konjunktion yhteyteen, mikä sai aikaan spekulatioita lapsen mahdollisesta osasta maailmanhistoriassa. Tarinan mukaan lapsi oli syntyessään niin isokokoinen ja karvainen, että kättilöt ilmoittivat kuninkaan saaneen pojan. Lähemmän tarkastelun jälkeen ilmoitus korjattiin nopeasti.

Kristiina oli kuusivuotias, kun hänen isänsä Kustaa II Aadolf kaatui 30-vuotisessa sodassa 1632. Holhoojahallitus hallitsi Ruotsia Kristiinan täysi-ikäisyyteen 1644 asti, ja kruununprinsessa sai aikakautensa pojan kasvatuksen, sillä hänestä aiottiin sukupuolestaan huolimatta tehdä seuraava Ruotsin hallitsija. Kristiina käyttäytyikin mielellään kuin mies: ratsasti ja harrasti metsästystä ja miekkailua. Hän oli erittäin lahjakas, harrasti tieteitä ja taiteita ja osasi seitsemää kieltä.

Noustuaan valtaistuimelle Kristiina osoitti aluksi kiinnostusta hallitsemiseen valtakunnankansleri Axel Oxenstiernan avustuksella, mutta katkaisi pian välinsä tähän ja täytti hallinnon omilla suosikeillaan. Valtakunnan asioiden sijasta Kristiinan mielenkiinto kohdistui taiteeseen. Kristiinan aikana Ruotsin hovi kohosi lyhyeksi aikaa Euroopan suurimmaksi kulttuurikeskukseksi. Hän kutsui Tukholmaan suurin joukoin eurooppalaisia oppineita, joista kuuluisin oli filosofi René Descartes, osti Euroopasta kirjakokoelmia ja taideteoksia sekä harrasti teatteria, oopperaa ja balettia.

Kristiinan hallinto ajoi Ruotsin valtakunnan taloudelliseen kriisiin. Pröystäilevä hovielämä nieli valtavasti rahaa, mutta vakavampi syy oli Kristiinan läänityspolitiikka. Hän jakoi 30-vuotisessa sodassa kunnostautuneille upseereille ja virkamiehille holtittomasti aatelisarvoja ja niihin kuuluvia läänityksiä. Kristiinan noustessa valtaistuimelle Ruotsissa oli 281 aatelissukua, mutta hän aateloi 22-vuotisen valtakautensa aikana 368 lisää, ja etenkin Suomen syrjäseuduilla koko maa oli käytännössä aatelisten hallussa. Koska aatelisto sai kerätä verot läänityksiltään, valtio ajautui kassakriisiin ja aatelin valta kasvoi.

Kristiina ilmoitti 1649, ettei tule menemään naimisiin, ja nimesi kruununperijäkseen serkkunsa Kaarle (X) Kustaan. Hän oli muiden tieteiden ohella perehtynyt lääketieteeseen ja ilmeisesti uskoi, ettei voisi saada lapsia. 1651 hän järkytti valtakuntaa luopumalla kruunusta ja kääntymällä katolilaisuuteen, minkä jälkeen hän joutui jättämään Ruotsin ja muuttamaan loppuelämäkseen Roomaan. Luterilaisuutta sotakentillä puolustaneen sankarikuninkaan tyttären kääntyminen katoliseen uskoon oli aikansa skandaali Euroopassa ja suuri propagandavoitto katolilaisille. Jälkeensä hän jätti konkurssissa olleen valtakunnan, ja hänen seuraajansa Kaarle X Kustaa joutui aloittamaan lahjoitusmaiden perimisen takaisin kruunulle. Kristiina on haudattu Vatikaaniin Pietarinkirkon kryptaan. Lähde <http://fi.wikipedia.org/wiki/Kristiina>

Kristiina oli myös hyvin kiinnostunut mahdollisuudesta hankkia penis.

Philip I, 1600-luku

Philip oli Ranskan ja Navarran kuninkaan Ludvig XII ja Anna Itävaltalaisen toinen poika, joka syntyi kaksi vuotta myöhemmin kuin veljensä Ludvig. Hän sai syntyessään Anjoun herttuan tittelin ja oli kruununperijänä vuosien 1643–1661 välisen ajan, kunnes syntyi Suuri Dauphin. Hänen tittelinsä olivat moninaiset, esimerkiksi Ranskan perintöruhtinas, Orléansin herttua, Anjoun herttua (vuoteen 1668 asti), Chartresin herttua, Valois'n herttua ja Joinvillen ruhtinas.

Jo lapsena Philip osoitti omaperäistä käyttäytymistä. Hänen mielileikkinsä oli puutoeroiminen ja mekkojen käyttäminen. Hänen käyttäytymisensä sai tukea sekä äidiltä että kardinaali Mazarinin taholta. He päättelivät, että järjettömästi käyttäytyvä prinssi varmaankin aiheuttaisi vähemmän ongelmia ja vaaroja veljelleen, eikä ryhtyisi vaatimaan valtaa itselleen.

Philip sai osakseen erilaisia kasvatusten menetelmiä, jotta hänestä olisi kasvanut naismainen ja heikko mies, ja siten veljensä täydellinen vastakohta. Hänet vietiin usein leikkimään toisen hänen ikäisensä lapsen kanssa, tämä oli *François-Timoléon de Choisy* (tuleva abbe de Choisy), jonka äiti puki myös mekkoon Anna Itävaltalaisen pyynnöstä ja Philipiä miellyttääkseen. Tosin oli jopa hyvin tavallista, että aikakauden pojat käyttivät mekkoa aina kuusivuotiaiksi saakka. Philip pukeutui mekkoihin vielä aikuisenakin ja pukeutui mielellään nuoreksi neidoksi hovin naisia kiusoitellakseen.

Kuitenkin kuningataräidin ja Mazarinin suunnitelmat nuorten prinssien kasvatuksen suhteen olivat vähällä romahtaa kun Ludvig XIV sairastui vakavasti vuonna 1658. Hoviväki hääri Philipin ympärillä, sillä hän oli ensimmäinen perimysjärjestyksessä, mutta hänen saamansa kasvatusta ei ollut suinkaan tähännyt samaan kuninkaalliseen tehtävään kuin vanhemman veljen saama kasvatusta.

Elämänsä aikana Philip d'Orléans tuli erinomaisen tunnetuksi elostelustaan, homoseksuaalisuudestaan sekä pederastistaan, kuten myös ulkoisten asusteittensa koristeellisuudesta ja tuhlaavaisesta elämäntavasta. Hänellä oli lukuisia suosikkeja, joista tärkeimpiä olivat Châtillonin kreivi ja eritoten Lorrainen ritari.

http://fi.wikipedia.org/wiki/Philip_I

Farinelli 1700-l

Kastraattilaulajat ”sopranistit” olivat aikanaan hyvin suosittuja. Katollinen kirkko piti yllä perinnettä, vaikkei koskaan yksiselitteisesti määritellyt kantaansa kastraatioon. Katollisen kirkon vauhdittamana eunukit siirtyivät kirkoista myös oopperalavoille ja näyttämöille. Sopranisteissa ihmisiä viehätti ihmeellinen ääni, jolla he pysyivät laulamaan korkeita ääniä voimalla ja kestävyydellä. Kuuluisin näistä laulajista oli Farinelli eli Carlo Broschi. (Kilpinen, Pekka *Vakavasti otettavaa huuhaata* 28-29).

Farinelli syntyi aatelisperheeseen ja hänen isänsä oli Maraten ja Cisterninon kuvernööri vuosina 1706 - 1709. Hänet kastrotiin poikana, jotta hänen kaunis

äänensä olisi säilynyt äänenmurrokselta. Hänet lähetettiin opiskelemaan *konseratorioon*, kastraattilaulajielle tarkoitettuun lauluoppilaitokseen, jossa hän sai perusteellisen laulukoulutuksen. Hän valitsi itse itselleen taiteilijanimen *Farinelli*. Farinelli oli myös taitava kosketinsoittimien ja viola d'amoren soittaja. Hän myös sävelsi useita aarioita ja sonaatteja. Farinelli nousi suureksi kansainväliseksi tähdeksi ja konsertoi ympäri Eurooppaa. Hän saavutti Espanjassa Filip V:n hovissa käytännössä pääministerin asemaan, vaikka ei nimellisesti virkaa hallinnutkaan.

Haettu osoitteesta <http://fi.wikipedia.org/wiki/Farinelli>

D`Eon 1700-luku

Chevalier D`Eon, alun perin nimeltään Charles syntyi ranskassa 1728. Kuuluisa naisesta mieheksi transsukupuolinen, jonka sukupuoli oli suurena keskustelun aiheena Ranskassa.

Sadut

Saduista ja niiden merkityksistä on runsaasti tutkimusta. Sadut kertovat kulttuurimme perimmäisistä ohjaavista voimista. Yksi tunnetuimmista tutkijoista on Bruno Bettelheim. Hänen satutulkintansa nojaavat perinteiseen freudilaiseen näkemykseen. Näihin hän paneutuu teoksessaan *Satujen lumous* (1984). Tulkinnat ovat kiinnostavia erityisesti sen vuoksi, että niissä keskitytään sukupuolieroihin ja seksuaaliseen kehitykseen. Satujen kautta välittyy pienille tytöille ja pojille hyvin erilaisia miehen ja naisen malleja. Saduissa on useimmiten melko tiukat sukupuolijaot, on ihania prinsessoja ja rohkeita prinsskejä. Bettelheimin mukaan perinteisen sadun ikivanha tehtävä on mm. "kehittää lapsen persoonallisuutta". Uskonkin, että satujen sukupuolikuvasella on paikkansa mieheyden ja naiseuden varhaisessa muokkaamisessa, mutta että niillä on myös mahdollisuus avartaa lapsen käsitysmaailmaa sukupuolesta ja tarjota samaistumiskohtia myös muulle kuin perinteiselle tyttöydelle tai poikuudelle. Sadut käsittelevät usein myös erilaisuuden kokemusta ja sitä, miten voi selvitä maailmassa vaikkei olekaan aivan samanlainen kuin toiset.

Vanhoissa suomalaisissa kansansaduissa leikitellään sukupuolella.

"Nainen kuninkaan vävynä" 1889

Tarina kertoo työstä, joka menee veljensä sijasta armeijaan, jottei perheen ainoa veli joudu sotaväkeen. Tyttö kerii päänsä ja pukeutuu veljensä vaatteisiin. Kuninkaan tytär rakastuu häneen, kun näkee hänet pitämässä vahtia kuninkaan portaalla. He menevät naimisiin, mutta kun kuninkaan tytär ehdottaa, että "Eikö me yötemppeja ruveta tekemään?" niin hän saa tähän vastauksen "Ei meidän sovi, me olemme molemmat yhtäläiset". Lopussa kaikki muuttuu kuitenkin hyväksi, kun tytön sukupuoli vaihtuu kokonaan mieheksi lappalaisen ansiosta ja kuninkaan tytärkin voi helpottuneena todeta "Kaikki asiat onkin, isä, hyvin! Minun mieheni onkin oikea mies."

"Miehestä syntynyt tyttö" 1853

Tarina kertoo miehestä, joka ei ole saanut vaimonsa kanssa lasta. Eräs emäntä antaa hänelle pienen rasian, jossa on kolme pientä kullattua silakkaa, jotka syötyään miehen vaimo tulisi raskaaksi. Mies ei kuitenkaan voi vastustaa kiusausta, vaan syö itse kalat. Tämän seurauksena hän tulee raskaaksi ja synnyttää tytön. Miestä tämä hävettää ja hän synnyttää lapsen yksin metsästä ja laittaa tämän silkkiin sidottuna puunoksalle roikkumaan. Tyttö päätyy lopulta kuninkaanpojan puolisoiksi.

Vienan Karjalasta kerätyistä tarinoista, löytyy kertomus nimeltään *Sen syntyy*. Se kertoo Vassi-työstä, jolla ei ollut sitä. Hänen ystävänsäkin jo kasvaa karvat. Vassi on murheissaan ja kulkee metsässä itkemässä. Siellä hän kohtaa karhun, jolle kertoo, että kaikilla muilla tytöillä on vittu, mutta häneltä se puuttuu. Yhdessä karhun kanssa he jatkavat matkaa ja kohtaavat vielä suden ja ketun. Lopussa eläimet kehottavat Vassia maahan makaamaan ja silloin: "Siitä karhu karvat kapsahutti. Hukka huulet hupsahutti. Kettu kielen kepsahutti. Se oli vitun syntyy."

Ruma ankanpoikainen. H.C Andersen

Satu kertoo ankanpoikasesta joka on toisenlainen kuin sisaruksensa. Muut ankat kiusaavat häntä hänen erilaisuutensa tähden. Ankanpoikainen ajautuu eroon emostaan ja kokee häntä ja kurjuutta etsiessään itseään. Kerran hän näkee joutsenia, joita hän ihailee ja toivoo olevansa heidän kaltainen. Lopussa ruma ankanpoikainen saakin tietää, että hän on alun perinkin ollut joutsen, muttei vain ole tiennyt sitä. Ratkaisevassa kohtauksessa ankanpoikainen katsoo järven pintaan, ja näkee siinä kuvajaisensa, näkee joutsenen itsessään.

Pieni merenneito H.C Andersen

Satu kertoo merenneidosta, joka pelastaa prinssin hukkumiselta ja rakastuu häneen. Pieni merenneito pyytää noitaa muuttamaan hänen pyrstönsä jaloiksi, jotta hän voisi tavoitella maalla elävän prinssin rakkautta. Vaihtokaupassa hän joutuu luopumaan äänestään ja perheestään. Jaloilla liikkuminen on hyvin kivuliasta. Silti Merenneito valitsee pyrstön muuttumisen jaloiksi. Lopussa prinssi rakastuu toiseen naiseen ja Pieni Merenneito haihtuu meren vaahdoksi. Satua voi lukea pohtien kysymystä: haluaako Pieni Merenneito itselleen jalat sen vuoksi, että saisi itselleen prinssin rakkauden vai että tulisi prinssin kaltaiseksi?

Kaunotar ja hirviö tarinan alkuperä n. 1500-luvulta. Sadussa Kaunottaren isä vihastuttaa Hirviön ja tämä uhkaa tappaa hänet. Isä pelastuu, kun lupaa kaunottareen linnaan palvelijaksi. Kun Kaunottaren isä on kuolemaisillaan Hirviö antaa hänen lähteä hyvästelemään isäänsä. Kaunotar viipyy matkallaan luvattua kauemmin ja kun hän palaa linnaan on hirviö kuolemankielissä. Kaunotar itkee ja vakuuttaa rakkauttaan, jolloin hirviö muuttuu prinssiksi. Yksi mahdollinen tulkinta on, että hirviön ulkonäkö heijastelee hänen sisäistä käsitystä itsestään. Hirviö joutuu elämään kehossa, joka ei vastaa hänen omaa kokemusta itsestään. Väärässä kehossa oleminen on myös tehnyt hirviöstä yksinäisen, pelätyn ja vihamielisen. Kaunottaren empaattisuus, hyväksyntä ja rakkaus sulattavan lopuksi hirviön sydämen, ja tämä kokee muodonmuutoksen prinssiksi.

Tove Jansson Näkymätön lapsi 1962

Tove Janssonin tarina *Näkymätön lapsi* kertoo Ninnistä, joka on muuttunut näkymättömäksi, koska häntä on säilytetty liikaa. Hän on myös menettänyt kykynsä leikkiä ja nauraa. Muumimamma antaa Ninnille hyväksyntää ja huomiota, ja tämä saa aikaan sen, että Ninnistä tulee alkaa muuttumaan näkyväksi. Lopullinen muutos tapahtuu, kun Ninni suuttuu hänen luullessaan, että Muumipappa aikoo heittää Muumimamman mereen. Satu kertoo näkyväksi tulemisesta ja siitä, miten tärkeää on saada olla oma itsensä. Kun lapsi saa hyväksyntää omalle identiteetillinen, hän uskaltaa tulla näkyväksi.

Tomie dePaola Oliver Button is a Sissy (1979)

Lasten kuvakirja kertoo pojasta, joka nousee vastustamaan kiusaajiaan pysymällä uskollisena sille mitä on. Oliver ei pidä urheilusta, kuten toiset pojat, vaan pitää lukemisesta, piirtämisestä, erilaisiin asuihin pukeutumisesta, laulamisesta ja tanssimisesta. Jopa Oliverin oma isä kutsuu häntä ”neidiksi”. Oliver menee kuitenkin tanssikouluun. Hän rakastaa tanssia ja uusia hohtavia tanssikenkiä. Muuta lapset

kiusaavat häntä siitäkkin. Kaikesta huolimatta Oliver jatkaa tanssitunteja lopulta hän saa myös koulutovereilta tukea.

Harvie Fierstein / Henry Cole *The Sissy Duckling* (2002)
Elmeri on ankka, joka rakastaa maalaamista, keksien koristelua, tyttöankkojen kanssa leikkimistä. Häntä kiusataan neidiksi. Hänen ystävänsä ja jopa oma perhekin tekevät pilaa hänen kustannuksillaan ja nauravat hänelle. Metsästyskauden alkaessa tapahtuu onnettomuus ja Elmer pääsee näyttämään kaikille miten ainutlaatuinen hän todella on.

Julie Ann Peters *Luna* (2004)

Niin kauan kuin Regan voi muistaa, hän on tiennyt veljensä Liamin olevan erilainen. Hän on tyttö pojan ruumiissa. Se, että hänen veljensä on transsukupuolinen ei ole ollut hänelle ongelma, ennen kuin nyt. Liam on lähdessä sukupuolenkorjausleikkaukseen. Mitä se tarkoittaa? Odottaa Liam hänen iloitsevan tästä päätöksestä? Regan on aina pitänyt veljensä salaisuuden, ollut hänen uskottunsa. Nyt hänen hyväksyntänsä ja rakkautensa joutuu koetukselle.

Julie Ann Peters *grl2grl:short fictions* (2007)

Kokoelma novelleja tutkii seksuaalisuutta, sukupuolta, seurustelua ja rakkautta. Yksi tarinoista kertoo transsukupuolisesta nuoresta, joka löytää itsensä, mutta menettää ylpeytensä. Lähde <http://julieannepeters.com/files/JPYABooks.htm#YALuna>

Johnny Valentine ja Melody Sarecky *One Dad, Two Dads, Brown Dad, Blue Dads* (2004)

Lasten kirja n. 4-8 vuotiaille kertoo erilaisista isistä, sinisistä, ruskeista ja perheistä joissa on kaksi isää.

Todd Parr *Perhekirja* (2003)

Kuvakirja, joka kertoo erilaisista perheistä. Kirjan avulla voi ottaa puheeksi lapsen kanssa oman perheen erityislaatuisuuden, esimerkiksi vanhemman transsukupuolisuuden.

"Perheet voivat olla vaikka minkälaisia on. Juuri sinun perheesi on aivan erityinen."

Lasten- ja nuortenkirjat

Olisi erityisen tärkeää, että lasten- ja nuortenkirjoista löytyisi tarinoita sukupuolen moninaisuudesta. Tarinoita, joihin lapsi tai nuori voi samaistua ja joista hän voi saada lohtua ja rohkaisua, kokemuksen siitä, ettei hän ole ainoa laatuaan maailmassa. Parhaimmillaan lapsi tai nuori voi käsitellä tarinoiden avulla esimerkiksi omia hankalia tuntemuksiaan, muutoksia perheessä ja erilaisuuden kokemusta.

Poikatyöt ovat tuttu ilmiö lasten- ja nuortenkirjoissa. Seuraavassa on poimintoja poikatyttöjä käsittelevistä kirjoista / novelleista.

Enid Blytonin *Viisikko –kirjoissa* seikkailee rikoksia ratkaiseva lapsiryhmä, joka joutuu aina keskelle jännittäviä seikkailuja. Yksi lapsista on Pauliksi itseään kutsuva poikatyttö, oikealta nimeltään Paula.

Ehkäpä tunnetuin poikatyttö on Anni Polvan *Tiina* - kirjojen Tiina. Hänet kuvataan poikatyttönä, joka uskaltaa tapella ja kilpaila poikien kanssa. Tiinan äiti on tiukka ja valittaa usein, ettei Tiina ole tarpeeksi tyttömäinen. Isä ymmärtää Tiinaa ja hyväksyy hänet sellaisena kuin hän on. Tiina on kuvattu reippaaksi, rehdiksi ja oikeudenmukaiseksi. Hän puolustaa aina heikompia. Itseään hän rankaisee pahoista teoistaan virkkaamisella. Tiina joutuu usein pulaan yrittäessään todistaa, että osaa ja uskaltaa tehdä kaikkea mitä pojatkin.

Teuvo Pakkalan lapsinovelli *Poikatyttö* (1895) kertoo Liisasta, jota pidetään poikatyttönä, koska hän haluaa leikkiä poikien leikkejä ja olla poikien seurassa. Äitikin hänelle sanoo ”Mikä siinä onkin, että sinä et tyttöin kanssa ole, vaan reuhastat poikain parissa? Tyttöhän sinä olet etkä poika” (kokoelmasta *Lapsia Pikku Ihmisiä* 1999 s.50). Liisan poikatyttömäistä käyttäytymistä yritetään kitkeä niin piiskalla kuin pelottelulla. Tästä johtuen Liisa päättää luopua poikamaisista tavoistaan, mutta onneksi lopussa todetaan, että tämän päätöksen hän pystyy pitämään vain päivän verran. Toivoa sopii, että vanhemmiltakin löytyisi vastaisuudessa enemmän ymmärrystä.

Annikki Setälä, *Poikatyttö – Kertomus Perä-Pohjolasta* (1957) kertoo Irjasta. Hän on poikatyttö, isänsä kaltainen myös ulkonäöltään. Hän viihtyy paremmin poikien kanssa ja hänen huonettaan kuvaillaan poikien huoneen kaltaiseksi. Irja on kuin poika. Monien vaiheiden jälkeen hän aivan kirjan viimeisellä sivulla, toteaa itkien isälleen, että poikatyttöä ei ole enää olemassa. Lukijana jää miettimään, miksi Irjan on luovuttava poikamaisuudestaan, varsinkin kun se on hänelle niin tärkeää.

Elina Aro *Tuntemattomilla teillä* 1947, kertoo poikatyttö Joannan seikkailuista.

Tyttöpoikien tarinoita on harvemmassa, kuin poikatyttöjen.

Jera Hänninen *Harakkapoika* 2006 perustuu kirjailijan omakohtaisiin kokemuksiin. Kirjan päähenkilö on Karri Ronkainen, duunariperheen poika, joka rakastaa kultaa ja kimallusta. Perheen menestyksen myötä koulukiusattu, kimeä-ääninen tyttöpoika yrittää ostaa kavereita ja suosiota. Vanhempien konkurssista seuraa julkinen häpeä ja Karri löytää oman identiteettinsä kipeän kasvuprosessin kautta.

”Lapsena jäin kiinni jostain kamalasta. Isoveljeni tuli vessaan, kun istuin siellä ja nousin pytyltä kiusaantuneena.

Etkö sinä ollenkaan pyyhi, Tero kysyi.

En minä kakannut, vastasin.

Mitä sinä sitten teit?

Pissasin.

Pissasit!

Tero pinkaisi keittiöön kertomaan äidille pissaamisestani. Äiti juoksi vessaan, tarttui minuun, räksytti ja antoi tukkapöllyn. Pitääkö hänen tämäkin vielä saada kestää? Hänen poikansa haluaa olla tyttö!” (2006, 10)

”Nykyisin tiedän miksi pissaan istuvaltani. Koska minussa on osa siskoani, olen sukupuolten yhdistelmä, ja kun pissaan, myös siskollani on pissahätä. Jos olisin syntynyt Intiassa, olisin jumala. Jos olisin syntynyt Egyptissä, olisin jumala.” (2006, 212)

Tuttu juonenkäänte on myös sellainen, jossa päähenkilö joutuu esittämään vastakkaista sukupuolta, kuten esimerkiksi :

Ulf Starkin *Hömpät ja niuhot*. Julkaisuvuosi: 1984, suom. 1986. Päähenkilö Simone tulee uuteen luokkaan ja väärinkäsityksen kautta muuttuu pojaksi nimeltä Simon.

Laila Kohosen *Karoliinintytär*. 1988 Isonvihan aikana tsaari Pietari Suuren sotilaat ryöstelevät Hämeen kyliä. 13-vuotias Anna pukeutuu pojaksi ja lähtee Ruotsiin etsimään isäänsä.

Jude Deveraux'n *Ylämaan laulu*. Alyxandria Blackett joutuu jättämään kotikylänsä, kun pahamaineinen Waldenhamin jaarli julistaa hänet noidaksi ja määrää poltettavaksi roviolla. Alyxandria pukeutuu nuoreksi mieheksi ja pakenee yön turvin kylästä.

Terry Pratchett : *Monstrous Regiment*, joka sijoittuu Discworldin fantasiamaailmaan. Tarina kertoo nimensä mukaan hirviömäisestä rykmentistä armeijassa, johon kuuluu veljeään etsivän (pojaksi naamioitunut tyttö) päähenkilön lisäksi kahviaddikti vampyyri, tohtoroinnista kiinnostunut golemi, peikko ja liuta muita antisankareita.

Suoraan sukupuolen moninaisuudesta kertovia lasten- ja nuortenkirjoja on vähän.

Margared Mahy *Noitavaellus* (1984) suom. Kristiina Rikman 1990. Nuortenromaani kertoo 14-vuotiaasta Laurasta. Lauran veli Jacko saa lelukaupassa vieraillessaan sen pitäjältä oudon leiman käteensä, jonka avulla häneltä riistetään hänen elinvoimansa. Laura pyytää tällöin apua Sorensen nimiseltä nuorelta mieheltä, jonka tietää olevan noita. Sorensenin ja hänen noitaäitinsä avulla Laura käy vaarallisen muutosprosessin tullakseen noidaksi, jotta hän voisi pelastaa veljensä. Muutosmatka ei ole helppo. Prosessin päätyttyä Laura ei ole enää koskaan entisensä kaltainen. Teoksessa pohditaan sukupuolta, Sorensen hämmentää lähiympäristöään feminiinisyydellään.

Romaani kertoo Sisaruksista Geraldinesta ja Seanysta jotka elävät lapsuutena loppua pienessä Pohjois-Irlantilaisessa kaupungissa, 1970-luvun levottomuudet ulottuvat myös heidän kotikulmilleen Jos Jumala voi lähettää ihmisen kuuhun, miksei hän voi muuttaa tyttöä pojaksi, tuumaa 12-vuotias Gereldine. Poikien elämä on paljon hauskempaa kuin tyttöjen; he saavat lentää kuuhun, tehdä maaleja ja ajaa traktorilla. Tarvitseeko asia enempää perusteluja? Jeesus tuntuu kuitenkin vähät välittävän Gerin rukouksista. Niinpä hän ottaa ohjat omiin käsiinsä ja saa vakuutettua tarinallaan ystävänsä siitä, että hän on poika, tosin vahvistusta täytyy hakea myös kaupan makkaratiskiltä.

”On aika kertoa totuus. Mutta saatte vannoa että ette kerro kenellekään”...”Te kaikki tunnette raamatun kertomuksen kuningas Herodeksesta, joka tapatti Beetlehemin kaikki poikalapset, ja enkelistä, joka ilmestyi Joosefille unessa ja sanoi ´Nouse, ota lapsi ja hänen äitinsä mukaasi ja pakene Egyptiin.´...” Kun minä synnyin, perhe asui Belfastissa ja unionistit antoivat salaisen määräyksen, ihan niin kuin Herodes, että kaikki katolilaiset poikalapset piti tappaa, ja sen takia äiti toimi nopeasti ja kertoi kaikille, papit ja muut vanhemmat mukaan lukien, että olin tyttövauva. Vain sillä lailla äiti pysyi säästämään henkeni, Siksi Pohjois-Irlannissa on niin paljon enemmän tyttöjä kuin poikia. No, oli miten oli, jonkin ajan kuluttua me muutettiin Dunvalleyhyn, mutta vanhemmat pitivät minut tyttönä ja nyt, no, totuus on että oikeasti olen poika” (McCourt Emer, *Elvis, Jeesus ja minä*, suom. Kristiina Savikurki 2005, 81)

Tuija Lehtinen *Poika nimeltä Iines* (2000) kertoo maalaispoika Iirosta, joka menee mukaan kesäteatteriin ja toivoo pääsevänsä eroon poikuudestaan. Iiron isällä on veli, joka on transsukupuolinen nainen, Johanna.

” Jos Johannes vain olisi tyytynyt pelkästään esiintymään naisena, asia olisi varmaan unohtunut ennen pitkää kaikilta. Mutta se oli löytänyt sisimmästään naisen, joka parkui päästä vapaaksi. Se ei ollut enää tahtonut pukeutua miesten kuteisiin, vaan oli alkanut opetella elämään uuden minänsä kanssa. Seitsemän vuotta sitten Johannes oli tullut käymään kotikylässään ja kertonut asian suvulle”...”Vaari otti täydet pultit. Se paasasi kurkku suorana, että mummo oli hemmotellut Johanneksen pienenä piloille ja kohdellut tätä kuin likkaa, jota ei ollut koskaan saanut. No nyt oli saanut ja oliko mummo tyytyväinen ja häh! Mummo ei tietenkään jäänyt sanattomaksi, vaan räyhäsi vaarille, että jos tämä olisi ollut vähän enemmän kiinnostunut Johanneksen asioista ja kannustanut siinä, minkä poika osasi, niin näin ei olisi käynyt. Mihin vaari taas ettei ollut voinut tajuta, miksi Johannes piti enemmän vesivärimaalauksesta ja runoista kuin rehellisestä lannan tuoksusta. Mitä kauemmin ne huusivat toisilleen sitä selvemmäksi mulle oli käynyt, että Johanneksen sisäinen nainen oli ollut idulla jo aikaa sitten. ” (2000, 26-27)

Romaanit

C. J. L. Almqvist *Kuningattaren jalokivikoru*; suomentanut Antero Tiusanen Otava, 2001. Romaani sijoittuu 1700-luvun lopulle, oopperanaamiaisten ja Kustaa III murhan aikoihin. Androgyyni teatterioppilas Tintomara varastaa mittaamattoman arvokkaan kuninkaallisen korun. Tintomaran sukupuoli ihmetyttää monia ja joukko lääkäreitä.

Arto Seppälän toim. *Suon syvä syli* -kirjassa on yksi transaiheinen tarina Suoihmisiä, kirjoittanut Paula Salonen. Se kertoo tarinan mieheksi haluavasta naisesta Kirja on koottu Suoseuran ja Maaseudun Sivistysliiton järjestämän valtakunnallisen kirjoituskilpailun tarinoista ja muutenkin oiva kuvaus siitä millaisena suomalaiset suot kokevat. http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_99/lau299.html

Ursula K. LeGuin *Pimeyden vasen käsi* suom. Kalevi Nyttäjä 1986

Palkittu tieteisromaani kertoo maailmasta, jossa jääkauteen siirtyneen Gethenin asukkailla ei ole kiinteää sukupuolta.

William, Goyen *Arcadio* 1989 Kertomus Arcadiosta, joka on puoliksi nainen, puoliksi mies, puoliksi meksikolainen ja puoliksi texasilainen

Lillian Lee *Farewell my Concubine* 1994 Romaani kiinalaisen teatterin näyttelijöistä ja traagisesta rakkaudesta.

Virginia Woolf *Orlando* 1928 suom. Kirsti Simonsuuri 1984

Kertomus nuoresta englantilaisesta miehestä nimeltään Orlando. Hän ei vanhene, vaan vaeltaa halki vuosisatojen nuorena miehenä, kunnes hän eräänä aamuna herää ja huomaa muuttuneensa naiseksi.

”Muutos näytti tapahtuneen kivuttomasti ja täydellisesti ja sellaisella tavalla, että Orlando itse ei tuntunut lainkaan hämmästyneeltä. Monet ihmiset, jotka ottivat tämän huomioon ja olivat sitä mieltä, että sukupuolenvaihdos on luonnonvastaista, ovat nähneet suuresti vaivaa todistaakseen 1) että Orlando oli aina ollut nainen ja 2) että Orlando on tällä hetkelläkin mies. Päättäkööt biologit ja psykologit asiasta. Meille on kyllin vain todeta yksinkertainen tosiseikka. Orlando oli mies kolmikymmenvuotiaaksi asti, jolloin hän muuttui naiseksi ja on ollut nainen aina siitä saakka.”(1984,102-103)

Tahar Ben Jelloun *Seitsemäs portti* (1985) suom. Annikki Suni 1987

Pariskunnalla on jo seitsemän tytärtä, joten aviomies saa mielestään loistavan keksinnön ja päättää että hänen tuleva lapsensa on poika riippumatta siitä mikä hänen biologinen sukupuolensa on. Näin hän kertoo asiasta vaimolleen.

”Niinpä minä olenkin päättänyt, että kahdeksas syntymä on oleva juhla, seremonioista suurin, ilo, jota kestää seitsemän päivää ja seitsemän yötä. Sinusta tulee äiti, oikea äiti, sinä olet valtiatar, sillä sinä olet synnyttänyt pojan. Lapsi jonka saatat maailmaan on oleva miespuolinen, on oleva mies, ja hänen nimekseen tulee Ahmed, vaikka hän olisikin tyttö!” (1987, 19)

Tytär joutuu siis elämään väärässä sukupuoliessa, esiintymään miehenä, vaikka tunteekin olevansa nainen.

Tahar Ben Jelloun *Pyhä yö* (1987) suom. Annikki Suni 1989

Kirjan voi ajatella olevan jatkoa romaanille *Seitsemäs portti*. Se kertoo Ahmedista, joka on poika vaikka onkin syntynyt tytöksi. Kun hänen isänsä kuolee, hän antaa Ahmedille luvan olla nainen, Zahra. Zahra vaeltaa läpi maan ja vuosisatojen, todellisuuden ja unenomaisen maailman sekoituessa.

”Ihana päivä: olin onnellinen, hullu, aivan uusi, käytettävissä. Olin elämä, nautinto, halu, olin tuuli vedessä, olin vesi maassa, puhdistunut vesi, lähteen jalostama maa. Ruumiini vapisi ilosta. Sydämeni hakkasi. Hengitin epäsäännöllisesti. Minulla ei ollut koskaan ollut niin paljon aistimuksia. Ruumiini, joka oli ollut vain latteä kuva, hylätty, ulkoisen valheen tuhoama ja anastama, palasi elämään. Olin elävä. Huusin kaikin voimin, kiljuin huomaamattani: ”Olen elävä...elävä! Sieluni on palannut. Se huutaa rintakehässäni. Olen elävä...elävä!” (1989, 50)

***The Ballad of Lee Cotton, Christopher Wilson* (2005)**

Romaani kertoo Lee Cottonista. Hän syntyy Mississippissä 1950-luvulla. Hänen äitinsä on musta, mutta Lee on syntyessään täysin valkoinen, isänsä islantilaisen sailorin mukaan. Lee joutuu ongelmiin muiden tehdessä oletuksia hänen identiteetistään. Hän on ei ole vain musta mies valkoisen miehen ruumiissa, vaan myös mies naisen ruumiissa. Ja silti hän pitää enemmän naisista, joten homojen oikeuksia käsitellään myös. Eikä valkoinen pintakaan taida olla niin pysyvä

Armistead Maupin *Kertomuksia kaupungista* 1978 suom. Juhani Lindholm 1995
Tarina Russian Hillillä, Barbary Lane 28:ssa, sijaitsevasta talosta ja sen asukkaista. Alun perin paikallisessa sanomalehdessä ilmestyneissä kolumneissa. Vuorkraemäntä transnainen Anna Madrigal hoitelee siellä suojattejaan.

Kevin Frazier *Nicole* (2007)

Romaani kertoo suomalaisesta miehestä Roland Toivosesta, joka on naimisissa amerikkalaisen naisen kanssa. Myöhemmin hänestä tulee nainen, Nicole Knight. Nicolen tarinan kertovat häntä ympäröivät ihmiset, hänen tyttärensä, entinen vaimonsa jne.

Kate Bornstain: *Gender Outlaw*

Transnaisen omaelämäkerta.

Johanna Sinisalo *Ennen päivän laskua ei voi* 2000

Palkittu romaani kertoo myös homoseksuaalisuudesta, mutta voidaan myös lukea kertomuksena siitä, millaista on kokea maailma eri tavoin kuin muut. Millä oikeuksilla saa silloin tässä maailmassa elää ja mikä on muiden ihmisten oikeus puuttua toisen olemiseen.

Jeffrey Eugenides *Middlesex* (2002) suom. Juhani Lindholm 2003

Middlesex on kreikkalais-amerikkalainen perhesaaga, joka pohtii syntymän, kuoleman, sukupuoli-identiteetin ja monikulttuurisuuden kysymyksiä ja liittää ne kreikkalaiseen mytologiaan. Romanin päähenkilö Cal Stephanides on hermafrodiitti, joka elää lapsuutensa tyttönä, syntyy uudelleen teinipoikana ja taistelee tiensä mieheksi. Eugenides on saanut romaanista Pulitzer-palkinnon vuonna 2003. (Ranneliike.net)

Gore Vidal *Myra Breckinridge* (1968),

Amerikkalaisen kirjailijan kolmas romaani on satiirillinen komedia. Kirjan pääteemoja ovat feminismi ja transsukupuolisuus

Elämäkerrat

Lili Elbe (1882 - 1931) on ensimmäinen tunnettu henkilö, joka teki sukupuolenkorjausleikkauksen naisesta mieheksi. Hän syntyi Tanskassa ja sai nimen Einar Wegener. Hänelle tehtiin useita leikkauksia, joista yhdessä hänelle yritettiin siirtää kohtu, jotta hän voisi saada lapsia. Kertomuksien mukaan hänet otettiin hyvin vastaan naisena ja hän sai jopa useita naimapyyntöjä. Ernst Jacobson kirjoitti hänestä elämäkerran *Man Into Woman* (1933). Lähde Wikipedia

Tipton, Billy (1914-1989) oli kuuluisa jazz pianisti, joka eli yli 50 vuotta miehenä, ilman että kukaan tiesi hänen biologista syntymäsuorpuoltaan. Tipton alkoi esiintyä miehenä, kun hän aloitteli uraansa muusiikkona. Tipton oli viidesti naimisissa ja hänellä oli useita adoptoitua lapsia. Syynä adoptioon hän kertoi olevan steriiliyden, joka taas johtui vakavasta auto-onnettomuudesta, johon hän oli joutunut. Samaisessa onnettomuutensa hän kertoi myös sukuelimiensä vaurioituneen pysyvästi.

Diane Middlebrook, *Suits Me: The Double Life of Billy Tipton*. New York: A Peter Davison Book / Houghton Mifflin Company, 1998

Lähde: http://www.historylink.org/essays/output.cfm?file_id=7456

Jan Morris on englantilainen historioitsija ja matkakertomusten kirjoittaja. Hän oli erityisesti tunnettu Pax Britannica trilogiasta, jossa hän kuvaa brittiläisen empiriumin historiaa. Jan syntyi miehen kehoon ja teki sukupuolenkorjausleikkauksen Marokossa vuonna 1972 ja alkoi käyttää nimiä Jan. Morris on kirjoittanut omaelämäkerrallisen teoksen *Conundrum*, jossa hän kuvaa prosessiaan miehestä naiseksi.

Lähde Wikipedia, the free encyclopedia

Caroline Cossay oli englantilainen malli, joka poseerasi Playboyssa ja, joka oli myös yksi Bond-tytöistä elokuvassa *For your eyes only*. Hän taisteli oikeuksistaan mennä laillisesti naimisiin miehen kanssa, ja tulla tunnustetuksi lain edessä naiseksi. Hän on kirjoittanut kaksi elämäkerrallista romaania: *I am a Woman*. 1982 ja *My Story* 1992.

Noelle Howey kirjassaan *Dress Codes Of Three Girlhoods -- My Mother's, My Father's, and Mine* 1991, kertoo omasta lapsuuden perheestään ja miten hänen isänsä transprosessi naiseksi vaikutti perheessä.

Leslie Feinberg *Stone Butch Blues* 1993

Transgender butchin tarina.

”I didn’t want to be different. I longed to be everything grownups wanted, so they would love me. I followed all their rules, tried my best to please. But there was something about me that made them knit their eyebrows and frown. No one ever offered a name for what was wrong with me. That’s what made me afraid it was really bad. I only came to recognize its melody thought this constant refrain: “ Is that a boy or a girl?” (1993, 13)

Runot

Runojen luennassa keskeisintä lienee lukijan oma tulkinta, kokemus siitä mistä runo juuri minulle puhuu. Näin ollen sukupuolen moninaisuudesta ja sen kokemista kuvaavia runoja voi tulkita olevan laajasti. Jokaisella on oikeus tulkita runojen puhetta omaan kokemukseensa nojaten. Näin ollen sama runo kertoo eri lukijoille eri tarinaa. Jotkut runot voivat tarjota enemmän tarttumapintaa monitulkintaisuudelle, kuten esimerkiksi Uno Kailas: *Vieras mies Uni ja kuolema* (1931) Edith Södergran: *Vierge Moderne Tulevaisuuden varjo*. Otava 1979/1916 Suom. Pentti Saaritsa. Toiset runot taas antavat selvemmat linjat tulkinnalle. Runot voivat kertoa vieraudesta, muutoksesta. Ne voivat avata ovia voimauttavan lukukokemuksen äärelle.

Edda

Edda koostuu Runo-Eddasta ja Proosa-Eddasta. Edda-tekstit ovat ylivoimaisesti tärkeimmät skandinaavisesta mytologiasta kertovat tiedonlähteet. Vanhempi Edda eli Runo-Edda on kokoelma mytologisia runoja. Runojen arvellaan olevan peräisin 900 - 1050-luvuilta, mutta ne kirjoitettiin pergamentille vasta 1200-luvulla Islannissa.

Eddan jumalrunoihin kuuluvassa Thrymrin laulussa kerrotaan miten Thor joutuu pukeutumaan Freyjaksi eli rakkauden jumalattareksi saadakseen takaisin maagisen vasaransa, jonka Thrymr-jättiläinen on varastanut. Jättiläinen lupaa palauttaa vasaran, jos hän saa Freyjan vaimokseen

*“Puetaan Thorille
päähän huntu,
pankoon hän kaulaansa
Brisingrien käädyn.*

*Kilisköön vyössä
avainkimppu,
peittäköön polvia
naisen puku,
kiinnitetään rinnalle
leveät kivet,
huipukas päähine
pannaan päähän.”* (suom. Aale Tynni 1982, 158)

Hääpidoissa tuodaan vasara vihkimisen yhteydessä esille. Tällöin Thor paljastaa itsensä, surmaa Thrymrin ja saa vasaransa takaisin.

Lähteet:

- Aarnipuu, Tiia 2005. pro gradu "Ei ole miestä eikä naista. Queer-luenta keskiajan Euroopassa tunnettuja ristiinpukeutuvia pyhimyksiä kuvaavista teksteistä"
- Antikainen, Marjo-Riitta ja Salmesvuori, Päivi (toim.) Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiassa. Edita. Helsinki.
- Bettelheim, Bruno 1984. (1975, 1976) Mirja Rutanen (suom.) Satujen lumous. Merkitys ja arvo. WSOY. Juva.
- Feinberg, Leslie 1996 Transgender Warriors
- Grünthal, Satu 1997. Välkkyvä virran kalvo. Suomalaisten kaunokirjallisten balladien motiivit. SKS. Helsinki
- Haavio, Martti 1967. Suomalainen mytologia. WSOY. Porvoo.
- Henrikson, Alf 2001. Maija Westerlund (suom.) Antiikin tarinoita 1-2 WSOY
- Kajo, Irene 2005. Antiäiti, feministi, geneettinen kummajainen. Sukupuolen tuottaminen noidan hahmon kautta.
- Nenola, Aili & Timonen Senni (toim) 1990 Louhen sanat. Kirjoituksia kansanperinteen naisista. Suomalaisen kirjallisuuden seuran Toimituksia 520
- Ovidius, Naso 1997. Alpo Rönty (suom.) Muodonmuutoksia, WSOY
- Platon 1999 Kolmas osa : Faidon ; Pidot ; Faidros ; Parmenides ; Theaitetos / (suom.) Marja Itkonen-Kaila ... [et al.] Otava Painokaari Oy. Helsinki.
- Rosenberg, Tiina 2004. Tintomara. Queerteatraalinen luenta C.J.L Almqvistin romaanista *Kuningattaren jalokivikoru*. Teoksessa Kekki, Lasse, Kaisa Immonen (toim.) Pervot pidot. Like. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä
- Simonsuuri, Kirsti 1996. Ihmiset ja jumalat. Myytit ja mytologiat. Kirjayhtymä oy. Helsinki.
- Utrio, Kaari 1984 Eevan tyttäret. Eurooppalaisen naisen, lapsen ja perheen historia. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Ylimääräistä

Amazonit olivat kertomusten mukaan naissotureita. Feinbergin mukaan heitä kuvataan usein feminiinisinä, mutta on todisteita siitä että kreikkalaiset näkivät heidät transihmisinä. He näkivät amazonit maskuliinisina naisina, jotka käyttäytyivät kuin miehet. (Leslie Feinberg 1996, s. 56)

Legenda rouva kenraalista 400 / 500- luku

Kiinassa suosittuun tuntemattoman naisrunoilijan runoon Hua Mulanista, Rouva Kenraalista. Legenda on syntynyt pohjoisen dynastian aikana (450-589), jolloin kiinalaiset taistelivat mongoliheimoja vastaan. Tarinan sankaritar liittyy armeijaan isänsä puolesta, ansioituu taistelussa kaania vastaan ja palaa kotiin juhlittuna sankarina, paljastaen vasta kotikylässä monivuotisille taistelutovereilleen olevansa nainen. Mulanista on tehty Ming-dynastian aikaan kirja, ja 1920-luvulta 1990-luvulle mennessä aiheesta on tehty useampikin elokuva niin Hongkongissa, kuin myös Shanghaissa.

Lähde: Wikipedia